

V OSA

Millal algas Suur Isamaasõda?

Küsimuse püstitamine

Kas Nõukogude Liit oli sõjaks valmis? Sellele nõukogude „ajaloolaste“ armastatuimale küsimusele, mida nad suure entusiasmiga sadades artiklites ja „ümarlaudade“ taga nämmutasid, võib täna anda ammendava vastuse. Kas on mõtet enam vaielda „sõjaks valmisoleku“ üle, kui kõige tagasihoidlikumate andmete kohaselt üle poole armee isikkoosseisut deserteerus või andis end vangi? Pärast seda, kui avalikustati arhiividokumendid vangide ja desertööride kohta, miljonite äravisatud vintpüsside ja kümnete tuhandete hüljatud tankide ja suurtükkide kohta, ei teki enam kahtlust, mis oli hävingu otsene põhjus. Vähemalt on see selle raamatu autori kindel seisukoht.

Murdmatu liit oli valmis. Nagu lumelaviin, mis võib mäest alla liikuma hakata üheainsa paugu peale, nii oli ka Stalini deržaava valmis selleks, et pärast esimesest vaenlase lööki laiali laguneda.

Ehkki Punaarmee hävingu otsene põhjus on lihtne ja ilmselge, on palju raskem vastata teisele küsimusele: miks osutusid riik, armee ja rahvas sellises jõuetus, tegevusvõimetus olukorras olevaks? Kuidas sai selline asi juhtuda riigis, mis tänini paistab paljudele range korra ja raudse distsipliini musternäidisena? Miks lagunes totalitaarse despootia võimas riigijuhtimismasin mõne päevaga „üksikuteks kruvikesteks ja mutrikesteks“? Mis see siis oli – ime, saatanlik lummus?

Kolmanda Reichi arhiivid on ammu põhjalikult läbi otsitud. Pole kahtlust, et mitte mingeid „X-kiirte generaatoreid“, psühhotroopseid relvi, mis oleksid muutnud vaenlase armee hullumeelsete massiks, saksa armee arsenalis ei olnud. Nagu polnud neis arsenalides ka mingit muud printsiipiaalselt uut, tundamatut ja seetõttu vaenlasele paanilist hirmu tekitavat relva.

Ja sellest hoolimata ei saadud 1941. aastal ilma imeta läbi. Kuid see oli omaloodud ime. Seesama, mille kohta armas N.I.Buhharin 1929. aastal vaimustunult kirjutas:

„...GPU sooritas kõikide aegade suurima imeteo – ta suutis muuta vene inimese loomust“.

Kuni selle momendini püüdis autor püsida faktide ja dokumentide kindlal pinnal. See oli seda enam lihtsam, kuna meie jutt käis tükiarvudest, kilomeetritest, tonnidest, diviisinumbritest, kellaajast, kiirustest jne. Ülalpüstitatud küsimustele tõsiste vastuste leidmine sunnib meid pöörduma hoopis teistsuguse teaduse juurde – sotsiaalpsühholoogia poole. On isegi kahtlane, kas see teadus on üldse teaduseks selle sõna tavamõistes. Seda raskem on stalinliku epohhi nõukogude ühiskonna sotsiaalpsühholoogiline analüüs.

NSVL-s ei olnud ausaid valimisi, trükivabadust, sõnavabadust, ühiskondliku arvamuse uuringuid, õigust sõita väljaspoole „suurt tsooni“. Nõukogude inimene ei saanud väljendada oma suhtumist võimusse ei valimisbülletääni, ei vaba sõnaga sõltumatus ajalehes ega isegi jalgadega (s.o emigratsiooniga). Kuidas me saame siis mõista ja teada saada, missuguste mõtete ja tunnetega kuulasid nõukogude inimesed 22. juuni 1941.a. keskpäeval seltsimees Molotovi häält, kes kutsus neid valjuhääldaja mustast taldrikust üles „*veelgi tihendamalt kooondama ridu meie armastatud partei ümber, meie nõukogude valitsuse ümber, meie suure juhi seltsimees Stalini ümber*“.

Täpset, kõiki rahuldavat vastust neile küsimustele ei ole ega tule. Mitte kunagi. Me võime teha ainult rohkem või vähem põhjendatud oletusi, teaduslikult väljendudes – hüpoteese. Niisiis, autor paneb ette lähtuda tööhüpoteesi korras sellest, et **MEIE ISAD JA VANAISAD POLNUD MEIST RUMALAMAD.**

Selle eelduse valimise aluseks pole mitte ainult kiiduväärne austus vanemate inimeste suhtes, vaid ka mõned loogilised argumendid.

Kolm neljandikku sõjaeelse Nõukogude Liidu elanikest elas külas või väikelinnades. Nad (elanikkond) ei lugenud nõukogude ajalehti ei enne ega pärast sööki. Väga lihtsal põhjusel: enamusi inimesi oli väheste kirjaoskusega. Üldse olid kuuldused bolševike „kultuurirevolutsiooni“ kohta tugevasti liialdatud. 1937. aasta rahvaloenduse ajal selgus, et isegi 18-19 aastaste noorte seas oli 8,5 % kirjaoskamatu, kolme-kümneaastaste seas oli kirjaoskamatu iga neljas. 1939. aastal oli seitsmeklassiline või kõrgem haridus 8,2 % töölistel ja ainult 1,8 % kolhoosnikel! 1936. aasta kevadel rääkis tolleaegne Valgevene sõjaväeringkonna juhataja I.P.Uborevitš:

„...iga võitlejate külast sõjaväkke kutsumine toob meile kasarmutesse 35 väheste kirjaoskusega inimest 100-st. Kuid need „väheste kirjaoskusega“ inimesed on tegelikult täiesti kirjaoskamatud: suudavad vaevalt

kirjutada oma perekonnanime ja tunni ajaga läbi lugeda kaks lehekülge. Need on inimesed, kes ei tea, kes on Stalin, kes on Hitler, kus on lääts, kus ida, mis asi on sotsialism...“

Peamine elanikkonna „zombistamise“ vahend oli sel ajal alles laboratoorsete katsetuste staadiumis ja narkotiseerivad teletorninõelad ei tõusnud veel taeva poole. Tõsi küll, iga posti küljes rippus reproduktori must taldrik, kuid sellest tuli palju raginat ja vähe kasu – nii seetõttu, et inimesed olid seotud raske väsitava tööga kui ka toleaeagsete „PR“-i tegijate madala professionaalse taseme tõttu.

Kõik see lubabki oletada, et „lihtsad nõukogude inimesed“ elasid oma mõistuse järgi. Jah, see mõistust polnud küll eriti arendatud lugemise ja õppimisega, ka ei koormanud seda endiste aegade kultuuripärand, kuid sellest hoolimata oli see olemas. Oma, lihtne ja selge, „massimeedia“ poolt sogastamata. Vaat seepärast soovitabki autor lähtuda sellest, et tavalise nõukogude kolhoosniku (aga peamiselt just neist mitmemiljoniline armee koosneski) suhtumine elusse, nõukogude võimu ja alanud sõtta oli täiesti adekvaatne s.o **vastas täielikult nõukogude võimu suhtumisele tema elusse.**

Ametliku propaganda sõjakad karjed aina suurendasid ängistava lootusetuse meeolusid. Lootust sellele, et rumalad ja ärahirmutatud ülemused suudavad hädast, kuhu nad ise oli riigi suunanud, välja rabeleda, oli vähe. „Suur juht ja õpetaja seltsimees Stalin“ vaikis visalt (kuni 3. juulini) ja see kurdistav 12-päevane vaikimine tekitas kõige süngemaid eelaimusi. Või hoopis vastupidi – kõige rõõmsamaid lootusi, et see enneolematu inimsööjalik võim kaob varsti.

Meenutame siinkohal, et meie jaoks on 22. juuni 1941.a. kuuekümne aasta tagune sündmus, aga neile, kes sellel päeval Molotovi kõnet kuulasid, oli möödunud kõigest kakskümmend aastat sellistest sündmustest...